

PAJKI S TOŠČA (1021 m)

Naj k popolnejši sliki o pajkih loškega ozemlja prispevajo tudi tovrstne raziskave Tošča (1021 m) kot drugega (Pasja ravan 1030 m) najvišjega vrha v Polhograjskem hribovju. Raziskovanje je bilo namenjeno predvsem bukovim gozdovom, ki pokrivajo severno Toščevo pobočje vse do vrha. Prav pod vrhom sem (5. decembra 1970) nastavljal 8 etilenglikolskih pasti, v raziskovanje pa sem vključil seveda tudi pot, ki me je vodila od konca hrastniške doline do vrha: to je pot, ki pelje od Logarja po grapi pod Žirovnico in Kozjekom po grabnih in drčah naravnost na Toščev greben.

Ko sem 19. decembra 1970 prvič hotel pregledati pasti, je bil Tošč že do polovice pokrit s snegom, ki se je potem držal na teh severnih gozdnatih pobočjih vse do začetka aprila. Tako sem pasti prvič pregledal šele 6. aprila 1971, ko sem moral dve še izbrskati izpod snega. Do 1. avgusta 1971 sem opravil sedem pregledov z naslednjim rezultatom:*

	IV	V	VI	VII
<i>Harpactes lepidus</i>				
C. L. Koch	7 m + 11 ž	21 m + 13 ž	17 m + 4 ž	2 m + —
<i>Coelotes inermis</i>				
L. Koch	8 m + 2 ž	8 m + 1 ž	—	—
<i>Cybaeus minor</i>				
Chyz., Kulcz.	—	—	6 m + —	6 m + —
<i>Cybaeus tetricus</i>				
C. L. Koch	— + 1 ž	— + 1 ž	—	5 m + —
<i>Lepthyphantes tenebricola</i>				
Thorell	—	1 m + 1 ž	— + 1 ž	1 m + 1 ž
<i>Microneta viaria</i>				
Blackwall	— + 1 ž	2 m + 1 ž	—	—
<i>Trochosa terricola</i>				
Thorell	2 m + —	3 m + —	—	—
<i>Centromerus similis</i>				
Chyz., Kulcz.	1 m + 1 ž	—	—	—
<i>Tegenaria luxurians</i>				
Chyz., Kulcz.	—	1 m + 1 ž	—	—
<i>Desyderea longirostris</i>				
Doblika	—	—	1 m + —	—

* Ker bodo ostale pasti na Tošču do začetka decembra, bomo dobljene podatke objavili ob drugi priložnosti in bo sedanja slika popolnejša.

	IV	V	VI	VII
<i>Amaurobius jugorum</i>				
L. Koch	—	—	1 m + —	—
<i>Lepthyphantes cristatus</i>				
Menge	1 m + —	—	—	—
<i>Centromerus sellarius</i>				
Simon	— + 1 ž	—	—	—
<i>Troglohyphantes montanus</i>				
Abs. et Krat.	—	— + 1 ž	—	—
<i>Macrargus rufus</i>				
Wider	—	— + 1 ž	—	—
<i>Tegenaria silvestris</i>				
L. Koch	—	—	—	1 m + —

K naštetim vrstam, ki so se ujele v pasti, naj navedem še vrste, ki sem jih ujel bodisi z roko ali sitom v stelji ob poti od vznožja do vrha.

Harpactes lepidus (1 m + 1 ž XII, 1 m V)
Comaroma simoni Bertkau (1 ž V)
Centromerus crosbyi Fage et Kratochvil ((4 ž XII, 1 ž IV, 4 ž V, 1 ž VI)
Centromerus sellarius (5 ž IV)
Troglohyphantes montanus (4 m + 2 ž XII, 1 m + 4 ž IV, 2 ž V)
Lepthyphantes zimmermanni Bertkau (1 ž V)
Lepthyphantes sp. (1 ž V)
Oreonetides firmus Cambridge (1 ž V)
Meta merianae Scopoli (1 ž V)
Tegenaria luxurians (1 ž V)
Cybaeus tetricus (2 ž XII, 1 ž IV)

Na južnih travnatih pobočjih, ki pravzaprav ne sodijo več k loškemu ozemlju, so bile z roko in lovilnico ujele naslednje vrste:

Aranea diadema Linne (inadult V)
Aranea ceropegia Walckenaer (1 ž VII)
Theridium sp. (1 ž VII)
Linyphia triangularis Clerck (inadult VII)
Prolinyphia emphana Walckenaer (1 ž VII)
Agelena labyrinthica Linne (1 ž VII)
Misumena calycina Linne (inadult VI)
Thanatus sp. (inadult VI)
Micrommata viridissima Degeer (inadult VI)
Tarentula barbipes Sundevall (1 m V)
Tarentula trabalis Clerk (inadult V)

Ob poti na travnikih ob Hrastnici pa so bili ujeti:

Tetragnatha montana Simon (1 ž V, 1 ž VI)
Dolomedes fimbriatus Linne (inadult V)
Tarentula cuneata Clerck (1 ž V, 2 ž VI)
Tarentula trabalis (1 ž V)
Lycosa cursoria C. L. Koch (1 ž VI)

Lycosa saccata Linne (1 m V, 1 ž VI)
Misumena calycina (inadult VI)
Zelotes pedestris C. L. Koch (1 m V)

Ujetih je bilo torej prek 200 pajkov, ki pripadajo 40 vrstam. Preden se ozremo na pajke, naj omenim še nekaj cvetnic, ki so v začetku poletja cvetele na vrhu Tošča. Toliko bujnega cvetja zlepa ne bi našli na tej višini v Loškem hribovju;* 27. junija so cveteli: gozdni klinček (*Dianthus silvester*), gozdni šebenik (*Erysimum silvestre*), lepljivi lan (*Linum viscosum*), zelnata španska detelja (*Dorycnemum herbaceum*), kranjska selivka (*Hladnikia golaka*), ognjenec (*Peucedanum oreosilinum*), ozkolistni jelenovec (*Laserpitium siler*), rumenkasta zvončica (*Campanula thyrsoidea*), češuljasti vratič (*Tanacetum corymbosum*), zlato jabolko (*Lilium carnolicum*), kosmuljek (*Anthericum ramosum*), travno-listna perunika (*Iris graminea*), močvirski meček (*Gladiolus paluster*). Seveda smo našli le nekaj najbolj očitnih cvetnic. Znamenite igalke, blagajevke (*Daphne Blagayana*) in jožefice (*Daphne cneorum*) na raziskovalnih področjih nisem našel.

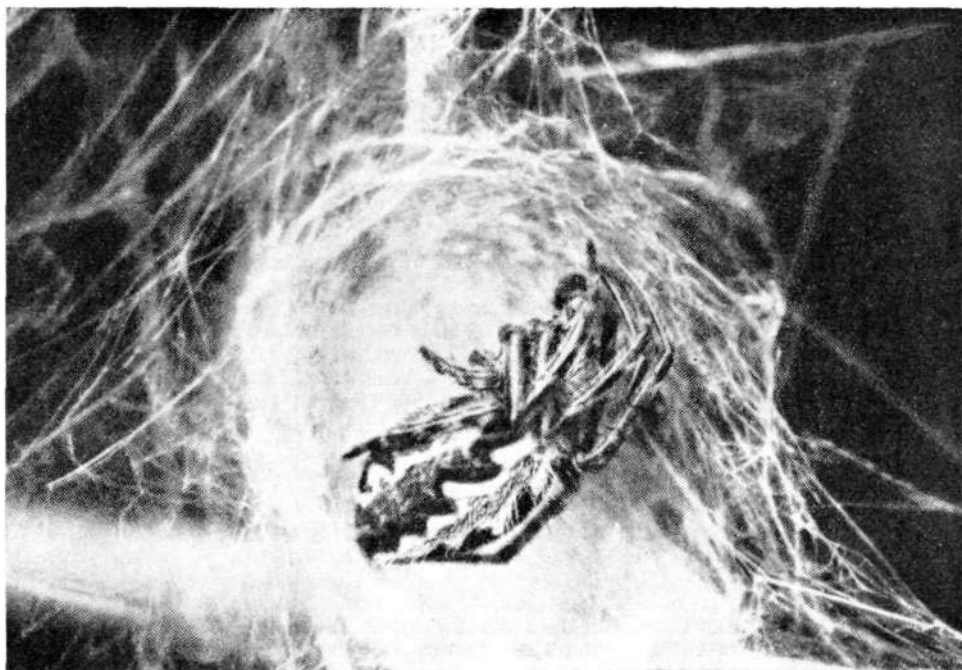
Povrnimo pa se k pajkom! Kot smo že pri obravnavanju pajkov s Pasje ravni (Loški razgledi XVI) in Lubnika (Loški razgledi XVII) poudarili, zasledujemo pri raziskovanju tudi vprašanje nekdanje tesnejše povezanosti obeh bregov Poljanščice: niti kvalitetna niti kvantitetna sestava pajčje združbe na Tošču ne nasprotuje domnevi, da je Poljanščica s pritoki šele ob koncu terciara, prek ledene dobe razjedla in razčlenila prvotno enotnejše ozemlje.

Ako primerjamo sedaj pajke, ki smo jih našli v bukovih gozdovih na Tošču, s pajki iz podobnih gozdov na Starem vrhu in na Lubniku, moremo ugotoviti velike podobnosti, zlasti v vodilnih, dominantnih vrstah (*Harpactes lepidus*, *Coelotes inermis*, *Cybaeus minor*, *Cybaeus tetricus*), kjer se ujemajo skoraj 100 odstotno! Na Lubniku je vrstni red vodilnih: *Coelotes inermis*, *Harpactes lepidus*, *Cybaeus tetricus*, *Lepthyphantes tenebricola*; na Starem vrhu: *Harpactes lepidus*, *Coelotes inermis*, *Coelotes poleneci*, *Cybaeus minor*, oziroma v gozdu nekoliko nižje: *Cybaeus minor*, *Harpactes lepidus*, *Coelotes inermis*, *Lepthyphantes tenebricola*; na Pasji ravni: *Harpactes lepidus*, *Cybaeus minor*, *Lepthyphantes tenebricola*, *Coelotes inermis*.

Toda tudi celotna sestava pajčjih združb v omenjenih bukovih gozdovih je zelo podobna; na Starem vrhu so se npr. na višini 1200 m ujele v pasti razen dveh iste vrste! Posebej naj omenim še pod listjem in pod skalami v majhnih rovih in jamicah živeča pajka *Troglohyphantes montanus* in *Centromerus crosbyi*, ki spadata med najbolj razširjeni vrsti ne le na Tošču, temveč na vsem z gozdovi pokritem Loškem pogorju. Poleg drugih sta tudi ti dve vrsti vez, ki tesneje povezuje danes tako razgibano, z dolinami in grapami prepreženo Škofjeloško pogorje.

Kot vedno doslej, naj se tudi sedaj ustavimo vsaj pri enem izmed še neznanih pajkov in si ga oglejmo malo podrobneje. Sredi julija sem našel na sončnem južnem pobočju ob vrhu Tošča hrastolistnega križevca *Aranea ceropegia* (slika 51). Na sliki ravno počiva v pajčevinastem ležišču. Tega križevca prav lahko spoznamo po značilni svetlorumeni, hrastovemu listu podobni risbi, ki se mu vleče po sredini na obeh koncih zoženega zadka. Razširjen je po vsej

* Za determinacijo se univ. prof. dr. E. Mayerju najlepše zahvaljujem.

Mirujoča *Aranea ceropogia*

Evropi od Švedske in Finske na severu pa vse tja do Severne Afrike na jugu, na vzhodu pa sega prek Turkestana prav do Kamčatke.

Križevci so zanimivi predvsem zaradi svojih mrež in pa zaradi svojih navad pri svatovanjih. Pomudimo se pri njegovem svatovanju! Hrastolistni križevci svatuje v najlepših mesecih — v maju in juniju. Ko se je v samčku prebudila ljubezen, se odpravi na pot nevesto iskat. Ne ogleduje se, čeprav ima osem oči. Z nogami tiplje in voha, kje bo naletel na pajčevino, ki jo je spredla zrela samica. In ko jo najde, najprej sprede močno nitko do njene mreže. Ta nitka bo »most ljubezni in življenja«, kot jo imenujejo. Na njej bo svat poskusil srečo. Sunkoma jo začne stresati s sprednjimi nogami in hoditi po njej sem in tja, a vedno tako, da je z glavo obrnjen k mreži. Tako »zvoni« izvoljenki, dokler je ne priklične na »most ljubezni«. Kakšen bo sprejem? So samice, ki se besno zažene v svata in se mora le-ta urnih pet spustiti po nitki, sicer bi bilo po njem. Druge so zopet bolj »človeške«. Naj bo že tako ali drugače, samček ne odneha, vedno znova se vrača na nitko, jo stresa ter trka po njej z zadkom, hodi sem in tja, dokler samice ne omehča. In ko se ta začne bližati neugnanemu snubcu na ljubezenskem mostu, tedaj je samček ves razburjen. Z zadkom udarja po nitki, cepeta s sprednjimi nogami. Ko pa sta že drug ob drugem, jo začne prav nalahko božati. Tudi četrte ure in še dalj jo treplja s svojimi dolgimi kosmatimi nogami. Potem jo pa nenadoma objame in jo z eno svojih pipalk oplodi. Zatem pa se nemudoma spusti po nitki navzdol. Po nekaj minutah se vrne in začne nevesto ponovno snubiti, dokler je spet ne zvabi iz mreže in je ponovno ne objame. Toda prav kmalu odskoči in se v velikem loku vrže proč od samice. Ta je imel srečo, marsikoga pa samica že

med objemom ali po njem zgrabi, ga zaprede in — poje... tako nekako bere-mo o svatovanju navadnega križevca v knjigi »Iz življenja pajkov«. Hrasto-listni križevac se pri svatovanju obnaša v glavnem tako kot smo opisali, le da je samica tega križevca pri snubljenju bolj aktivna kot pri drugih križevcih.

Literatura:

Dahl Fr., Dahl M.: Spinnentiere oder Arachnoidea II, Tierwelt Deutschlands, Jena 1927. — Lock F.: Aus dem Leben der Spinnen, Ehningen 1939. — Locket M. A., Millidge A. F.: British Spiders, London 1951, 1953. — Polenec A.: Iz življenja pajkov, Ljubljana 1952. — Polenec A.: Pajki z loškega pogorja (Stari vrh 1205 m), Loški razgledi XIII, 1966. — Polenec A.: Pajki s Pasje ravni, Loški razgledi XVI, 1969. — Polenec A.: Pajki z Lubnika (1024 m), Loški razgledi XVII, 1970. — Wiehle H.: Spinnentiere oder Arachnoidea VI, Jena 1931. — Wiehle H.: Spinnentiere oder Arachnoidea VIII, Jena 1937. — Wiehle H.: Linyphiidae, Tierwelt Deutschlands, Jena 1956. — Wiehle H.: Spinnen aus Slowenien I, II, Senck. biol. 42, 45, 1961, 1964.

Zusammenfassung

ZUR KENNTNIS DER SPINNENFAUNA DES BERGLANDES VON ŠKOFJA LOKA (TOŠČ 1021 m)

In den Jahren 1970 und 1971 setzte der Autor seine Untersuchungen der Arachnidenfauna im Bergland von Škofja Loka fort. Sein diesmaliges Arbeitsgebiet war der zweithöchste Gipfel des Polhograjsko hribovje Tošč (1021 m) mit seinen Buchenwäldern.

Im Buchenwald (*Fagus silvatica*) wurden am 5. XII. 1970 8 Äthylenglykolfallen gestellt. Weil schon Mitte Dezember Schneefälle einsetzten und der Schnee auf den nördlichen Hängen des Tošč liegen blieb, wurden die Fallen erst am 6. April 1971 überprüft. In unserem Bericht konnte nur das bis Ende Juli 1971 gewonnene Material berücksichtigt werden; weil die Fallen noch bis zum Dezember im Gelände verbleiben, wird das neu anfallende Material bei anderer Gelegenheit veröffentlicht werden. Aus der Tabelle auf Seite... sind 16 Spinnenarten, die in den Fallen gefangen wurden, zu entnehmen; aus ihr ist auch die Dynamik der Arachnidenassoziation zu ersehen. Auf die Tabelle folgt ein Verzeichnis der Spinnen, die mit dem Kotscher bzw. mit der Hand in der Streu längs des Weges vom Fuße des Berges bis zu seinem Gipfel gefangen wurden. Das nächste Verzeichnis umfaßt 11 Spinnenarten, die mit dem Fangnetz auf den grasbestandenen Südhängen unmittelbar unter dem Gipfel des Tošč erbeutet wurden. Auf den Wiesen längs des Hrastnicabaches wurden die darauffolgenden 8 Arten gefangen.

Auf Seite 166 sind auch einige Phanerogamen vom Gipfel des Tošč (Südseite) angeführt.

Schon bei der Erforschung der Spinnen der Pasja raván (Loški razgledi XVI, 1969) und des Lubnik (Loški razgledi XVII, 1970) machten wir auf die große, zwischen den Arachnidenassoziationen des Stari vrh, der Pasja raván und des Lubnik bestehende Ähnlichkeit aufmerksam; ihnen schließt sich nun auch die Arachnidenassoziation des Tošč an, da die führenden Arten nahezu hundertprozentig übereinstimmen, vgl. Seite... Zu den Arten, die die Berggebiete beiderseits der Poljanščica miteinander verbinden, gesellen sich auch zwei der in Buchenwäldern meistverbreiteten Arten an, *Troglohyphantes montanus* und *Centromerus crosbyi*. Die Ähnlichkeiten der Assoziationen sind gewiß auch ein Resultat ähnlicher Bedingungen, die in den Buchenwäldern der besprochenen Gebiete herrschen; es ist aber auch möglich, daß die Ähnlichkeit ihre Wurzeln in der Vorzeit hat, als die Pasja raván und der Tošč am Ausgang des Tertiärs mit dem Stari vrh und dem Lubnik eng verbunden waren und sich die Poljanščica und ihre Nebenflüsse noch nicht in das Bergland von Škofja Loka eingeschnitten hatten.

Abschließend verweilt unser Bericht noch bei der Eichenkreuzspinne *Aranea ceropagia* und ihren Hochzeitsbräuchen.